

REALITY – THE "CHARACTER" OF MARIANA MARIN'S POETRY IN ITS EXISTENTIAL AND ALEGORICAL DIMENSION

Angelica Băețan (Stoica), PhD Candidate, "Petru Maior" University of Tîrgu-Mureș

*Abstract: The present paper focuses on revealing the reality and its multiple meanings through the volume *Aripa Secretă* of Mariana Marin. Through the existentialist pulse of her poems, the author borrows a mask which enables her to diffuse the uncensored message of her poetry. Anne Franke is the character whom and with who the poet writes. Thus, the mask bonds with identity, constructing the modern artistic imagery in which the swaying between someone and the other one is allegorically completed. Will this artifice decrease the artistic value of her poetry?*

Keywords: reality, mask, theatricality, allegory, existentialism, identity

Citind poemele Marianeii Marin ne dăm seama că nu este autoarea unui lirism dulceag și nici semnatară unei lirici artificiale. Poeta este dominată în discursul liric de propria-i interioritate. Când acest exercițiu al introspecției este în exces, autoarea se detașează cu ironie față de eul propriu. Versurile devin incomode, ele se pliază pe un șir de metafore, simboluri, cuvinte-cheie ce devin motive ale liricii sale și permit cititorului să intre în lumea (realitatea) poemului. „Realitatea” este un spațiu larg cu multe conotații.

În volumul de debut al autoarei, imaginea interiorității este proiectată în secvențe contorsionate, violente. A intra în spațiul ficțional al poemului presupune și surprinderea materialității și „corporalității discursului”, o caracteristică a unui discurs liric modernist. Mariana Marin este în căutarea permanentă a expresiei de sine și a lumii. Poezie și existență: astfel definește Ion Bogdan Lefter¹ creația autoarei. Rezolvarea acestui raport se poate realiza în două direcții: pe de o parte poezia se confundă cu existența, însemnând o „mărturie a trăirilor și a încercărilor conștiinței”. Poeta chiar citează din H. Heidegger un pasaj în care se vorbește și despre „conștiința intelectuală.” În al doilea rând există și necesara înțelegere a scrisului „ca artifact, ca discurs manipulat de autor”. Impactul acestor două extreme dau versurilor Marianeii Marin un dramatism remarcabil, ieșit din strădania autoarei de a păstra „nealterată confesiunea în fața grilei trădătoare a poeziei.” De aceea se poate afirma că creația Marianeii Marin este de două ori patetică: prin natura confesiunii inițiale și a doua oară în planul poeziei ca discurs scris.

La publicarea volumului - „Aripa secretă”² discursul liric devine mai transparent, mai cristalin. Este construit ca o parafrază lirică la jurnalul Annei Frank³. Autoarea își retracează spaima, agresivitatea, trăirile terifiante optând pentru singurătatea ființei, care e o formă a exorcismului psihic și moral. Sunt versuri ce răsund nevoii interioare a poetei de împăcare cu

¹ Ion Bogdan Lefter, *Cavalcada poetică*, în *Amfiteatru*, nr. 5, 1983, p. 10.

² Mariana Marin, *Aripa secretă - versuri*, Ed. Cartea Românească, București, 1986.

³ Volumul „Aripa secretă” a fost sever cenzurat. Pentru a-și asigura publicarea versurilor, autoarea a recurs la un artificiu: „personajul” care vorbește și despre care se vorbește în poezie este aici Anne Frank, adolescenta victimă a nazismului, autoare a celebrului, astăzi, *Jurnal*. Anne Frank era fetița olandeză care, timp de doi ani și-a redactat însemnările zilnice într-o mansardă ascunsă din Amsterdam. A fost apoi descoperită și exterminată în lagărul de la Bergen-Belsen, de către hitleriști, cu puțin timp înainte ca Olanda să fie eliberată. Poetul Mugur Florin, redactorul cărții, prezenta *Aripa secretă* drept o carte închinată păcii.

sine. Mărturisirea calmă, reflexivă, schimbarea acestui registru, prin opțiunea pentru o simbolistică transparentă golesc poezia de energia pe care o dovedise altădată.

Este singurul volum de versuri în care autoarea recurge la această camuflare a sinelui. Poemul său constituie o provocare atunci când autoarea împrumută o mască-pretext pentru a putea transmite necenzurat mesajul liricii sale, propriile trăiri. Receptarea versurilor are mai multe ipostaze. În primul rând trebuie decodificate aluziile culturale prezente. Volumul ne oferă o lectură derivativă, expresie a fuziunii discrete dintre mască și alegorie în acest joc al definirii propriiei identități. Maska intră în relație cu identitatea.

La nivelul versurilor se poate urmări traiectul imaginarului măștii, dinspre exterior către interior, într-un joc al schimbării relației dintre mască și identitate. Ce este o mască? În sens restrâns este un chip fals, în spatele căruia ne putem ascunde figura pentru a ne deghiza. În sens larg, masca este un obiect care poate înfățișa atât o față omenească, cât și figura unui animal, care poate acoperi întregul chip, cât și o parte a lui pentru a deghiza purtătorul sau pentru a-i ascunde identitatea. (Montandon, apud Permet, 1988, p. 13) Albert Elsen, în *Temele artei*,⁴ consideră că principalul rol pe care îl îndeplinește masca este acela al schimbării înfățișării, accentul punându-se pe intenția purtătorului de a-și schimba identitatea. Ronald Grimes oferă o perspectivă fenomenologică, realizând o tipologie a momentelor implicate în procesul mascării: 1. Concretizare 2. Ascundere 3. Întrupare 4. Expresie. Funcțiile pe care le identifică autorul rezultă doar din luarea în considerare a măștii în calitatea ei de acțiune simbolică. În studiile despre măști se poate explica termenul de *persona* introdus de Jung, pentru a desemna o mască compatibilă cu un rol acceptat din punct de vedere social, în spatele căreia un individ își poate ascunde trăirile interioare, sentimentele cele mai intime și impulsurile pentru a se adapta societății în care trăiește. Funcția socială-mască și identitate- este predominantă în studiile despre măști.

Acest traseu dinspre exterior spre interior este realizat alegoric, pendulându-se sensibil de la *cineva* către *altcineva*, conturându-se condiția artistului care supraviețuiește unui regim politic coercitiv. Autoarea construiește alegorii ample redefinindu-se mereu. „Figură de gândire constând dintr-o suită de simboluri coerente semantic, prin intermediul cărora se concretizează, sub forma unor tropi, o serie de noțiuni abstracte”⁵, alegoria complinește teatralitatea măștii, mai ales că lanțul tropilor (metafore, personificări) se înscriu într-o sferă semantică unitară.

Astfel, gravitatea versurilor poetei, care vine dintr-o sinceritate riguros respectată nu este lipsită de patetismul unei teatralități structurale, „cultivată cu rafinament la școala unei tradiții poetice care trece sinuos de la romanticii noștri la simbolisti... până la Emil Botta și George Bacovia.”⁶ Aceeași autoare distinge elemente de originalitate ale acestei teatralități. S-ar putea enunța mai întâi „vagul epic al versurilor”. Autoarea dă impresia istorisirii unei drame, dar rămâne mereu la nivelul impresiei narativității ei: „*Ea aștepta sosirea musafirilor în marea sufragerie/ Nici unul dintre gesturile ei ascuțite nu avea capul însângerat. / Nici o portocală nu fusese tăiată atât de frumos. / Nimic din ce ar putea face un salt mortal în*

⁴ Albert E Elsen, *Temele artei, o introducere în istoria și aprecierea artei*, trad. Toescu Crișan, Ed. Meridiane, București, 1983

⁵ Angela Bidu- Vrânceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu... *Dicționar de Științe ale limbii*, Ediția a 2-a, Edit. Nemira, București, 2005.

⁶ Dana Dumitriu, *Prietenă Kitty*, în *România literară*, nr. 30, 1987, p. 26

ficțiune. // (s-a mai spus: / o femeie, în oglindă, trei papagali nemuritori / o armă de foc, un testament răutăcios, ceasuri pictate cu fructe / o rochie de bal, un soldat de plumb, o piele de capră / un zepelin roșu, un fluier de bîlci, un caftan neverosimil) // Descrierea este aproape exactă. / Lipsesc eu, memorie a elor 54321 etaje/ numărate încet de ochiul egiptean. / proaspăt vopsit.” Această descriere abstractă este atât de personală încât poate fi tradusă într-un limbaj ce poate fi înțeles ca „o istorioară”. Sunt însă niște „istorioare”, false, adevăratele aventuri fiind cele desfășurate în spațiul conștiinței. „Nu mizeria din afară, cea dinăuntru trebuie strivită”, spune un vers căruia îi răspunde, mai departe altele: „Uneori, monstruoza vine din noi / și poate fi și atunci contemplată.” Partea narativă a poemelor ne reamintește de fabule. Avem în aceste versuri o suită de metafore care ne duc cu gândul către alegorie mai ales dacă aceasta se înscrie „într-o sferă semantică unitară.” (p. Fontanier, Grupul μ, Gh. Dragomirescu)

Aceste narațiuni dezvoltate în versuri ample încearcă să redea aparența de neglijență, de concentrare asupra mesajului. Deasupra lor plutește adesea un aer enigmatic ce reflectă incifrat un fond biografic, dar care nu mai ajunge în poezie decât ca sugestie, ca sentiment al implicării totale a eului. Evenimentele „narate” sunt banale, ale vieții cotidiene („utopiile scrise zilnic, / în bucătărie, pe stradă și în pat”), însă ele ascund marile teme: viață, moarte, iubire. Mariana Marin caută o altă imagine „a lumii” face „o reconstituire pașnică a vieții mele”, scrie că „Soarele va continua să răsară cât mai aproape de adevăr / și viața mea va fi ultima minune a lumii”, vorbește despre „cele două singurătăți (iubire moarte iubire moarte)” și spune că „Pentru prima dată / a privit drept în față lumea în care trăia” Cuvintele acestea mari sunt rostite însă în mod firesc. Ion Bogdan Lefter nota existența unui romantism asumat al poeziei. Poezia Marianei Marin tinde către contemplarea ființei. *Bruta, Ultimul poem de dragoste, În grădina de trandafir, Orbirea* și încă multe alte poeme sunt examene ale conștiinței, prin care poeta încearcă să ajungă „tot mai aproape de sine.”

Al doilea element al teatralității, după cum notează Dana Dumitriu este „discreția confesiunii”. Ea este apărută din exterior, apărând mereu un „tu” care trăiește evenimentul cu multă uimire: „O după- amiază suspectă, / ca o pisică neagră care ar începe brusc să vorbească / și tu, hotărâtă pentru a nu știu câta oară să începi o viață echilibrată...” „Viața ta- o mică crimă perfectă.” „Gata să-ți inventezi o dispariție. / Gata să iei locul varului de pe zidul din fața casei/ - în acea după-amiază de septembrie, / când cineva îți mestecs tacticos oasele, când viața ta era la sute de kilometric și spăla geamurile lui aprilie...” Probabil că predispoziția către teatralitate a poetei permite afirmarea unui joc al propriei identități.

Nota de teatralitate a autoarei își va lăsa amprenta asupra stilului său artistic așa cum însăși afirmă: „Iată cum mă furizez eu la granița dintre stiluri.” Poeta oscilează între „sinceritate și artificialitatea poetică a confesiunii, între sensibilitatea morală și cea estetică”⁷. În primul său volum, *Un război de o sută de ani* autoarea se distinge printr-o mare atenție acordată vibrației emoționale. De la un volum la altul însă realitatea sufletească se metamorfozează- poeta se desprinde ușor de teroarea poemului ca limbaj al mărturisirii. În volumul *Aripa secretă* nu mai poate prețui analiza situației că se expune într-un vers ci pe faptul că rostește un adevăr descoperit printr-o profundă experiență de viață și de creație.

⁷ ibidem

Astfel acel „tu,, ambiguu (când autorul vorbește cu sine sau se adresează cititorului) este substituit cu Anne Frank. Intenția autoarei de a integra materialul liric într-o rețea intertextuală este evidentă încă din titlu.

Opțiunea pentru acest artificiu de creație poate avea un efect emoțional deosebit asupra cititorului. Numele personajului căruia i se adresează este tulburător prin el însuși⁸, dar implică și o restrângere a simbolului. Aceste poeme adresate de Mariana Marin fetei, victimă a terorii fasciste, ajung să fie excesiv de epice. Volumul, în ansamblul său are un caracter demonstrativ. Poemul *La 13 ani* mizează pe o situație existențială –limită dar nu are un lirism expresiv: „*Voi scrie acum poemul / care va deruta asistența, / la nevoie o va călca în picioare. / Pentru că într-adevăr, domnule Brecht, / ce poate fi mai negru / decât să ai 13 ani, / să vrei să ai o prietenă / și atunci să o inventezi / sub forma unui jurnal / și să o numești Kitty. / Să stai de vorbă cu ea ascunsă / timp de doi ani într-un pod din Amsterdam / și într-o dimineață cizmele; / și la 15 ani Bergen-Belsen. // Și-apoi, mai spune istoria, / în lume a izbucnit pacea.*” Dacă pentru Anne Frank a existat Kitty, pentru Mariana Marin a existat Anne Frank. Asemănarea esențială constă în faptul că fiecare desemnează o prietenă, substituie un tovarăș. Diferențele sunt evidente: Kitty era o abstracție, o dorință, iar Anne Frank este o crâncenă poveste adevărată. Această compasiune pentru personajul care va domina spațiul poetic va duce la scăderea din intensitatea poetică.

Mariana Marin și-a compensat foamea de epic în mod simplist. Scrie în mod surprinzător poeme tematice, în ciuda faptului că este menită unor confesiuni directe despre marile teme: viața, moartea, iubirea, tinerețea pură, utopică. Chiar și în acest volum putem găsi însă secvențe de desprindere din epicul elocvent și de integrare în nuanța fină a elegiilor: „*E dusă vremea / ce fruntea-mi de copil voia să ardă. // E dusă liniștea poemului / în care personajul murea fericit, / pe paralelele aurii, / în care singur visând sub pielea albă visul / își aduna cenușa și-apoi râdea / de suplele anestezii. // De leg un cuvânt de altul / moartea o îndur / dintre un sunet însetat și vagul / ce îmi incendiază mâna. // E dusă carnea suplă din cuvinte și iar ne vrea / noroiul peste care se întinde.*” (Elegie) Poeta se războiește cu realitatea prin intermediul simbolului ales. „*Realitatea ți-a pătruns și azi pe sub ușă. // Ce liniște pe sub unghii! / Ce dezvălț de idei! / Ceasul pe dinlăuntrul tău mănâncă.*” (Viață de familie) sau „*De multe ori înțelegerea realității / devine atât de stângace, / încep să cred că mintea mea / (până mai ieri sănătoasă și la locul ei) / ar fi fost acoperită / de un uriaș lipom de prostie. / Ce să înțelegi, Kitty, când nu e nimic de înțeles? / -mă bruschează amintirea cărților citite. / Aș, eu rămân paralizată și găngavă / umedă aidoma unui întreg azil de bătrâni, / de parcă niciodată n-aș fi trăit, / de parcă niciodată n-am s-o mai pot face.*” (Mansardă) Aceste poeme păstrează rezonanțele hermetismului ingenuu din volumele anterioare, în care tensiunea dintre ceea ce este spus și ceea ce rămâne ascuns creează o stare de veghe artistică.

Poezia de dragoste a Mariane Marin din acest volum de versuri este extrem de simplă și directă în exprimare, este scrisă într-un limbaj ce nu poartă podoaba figurilor de stil. Aceste poeme poartă însă amprenta condiției poetei de a trăi într-un regim totalitar, care îi îngrădește trăirile. Mulți artiști optează în acest caz pentru construcții alegorice, inserând într-

⁸ Anna s-a stins de tifos la Bergen-Belsen în februarie sau martie 1945. Eliberat din lagărul de la Auschwitz, tatăl Annei va publica și va face cunoscut în toată lumea jurnalul fiicei sale.

un câmp lexico-semantic acei termeni ce au încărcătura terifiantă a contextului social în care supraieșuesc. Văzută din acest unghi, alegoria răspunde condiției imperioase a autoarei de a trece peste un aparat al cenzurii. La nivelul poemelor întregului volum, între simboluri/metafore și elementele descriptive ori narrative pe care acestea le transpun există o corespondență, stabilită pe baza unui cod pe care receptorul enunțului trebuie să-l înțeleagă. Alegoria este transparentă în măsura în care se descifrează acest cod.

Criticii care au realizat interpretări mai recente⁹ surprind și imagini culturale, cu care poeta polemizează pe ascuns. În plus, aceste comentarii notează și proiecția trăirilor poetei în raport cu un regim social coercitiv, explicând „frica”, „cruzimea”, specifică liricii sale. Versurile deschid poezia tăios. „*Se iubeau, / dar nu pentru că se vedeau rar /-așa cum s-a consemnat mai târziu.*” Mariana Marin propune o altă motivație a iubirii. Se conturează aici prima imagine culturală, pe care criticii acestei antologii o amintesc. Poetul romantic rememora o iubire ideală, unică ce trebuia să se împlinească în ciuda tuturor greutăților și a obstacolelor. Această imagine este banalizată cu timpul, își pierde acele conotații sentimentale. Mergând pe firul istoriei, descoperim și imaginea medievală a iubirii, trubadurescă, a dragostei ce crește în intensitate o dată cu distanța ce îi separă pe cei doi iubiți. Nici una nu este compatibilă imaginii moderne, create de poetă.

Există de fapt a treia posibilitate care întreține izbucnirea și păstrarea dragostei, în acord deplin cu notele specifice liricii Marianei Marin. Astfel, cei doi se iubesc pentru că se aseamănă sufletește și între ei există o „intersubiectivitate autentică” Nu sentimentele pozitive sunt cele care stabilesc acordul între cele două suflete, ci afectele negative: „*Se iubeau pentru că aveau aceeași frică / și aceeași cruzime.*” Poezia Marianei Marin este dominată de imagini crude, expresioniste „trădând în fond groaza și repulsia viscerală față de realitatea agresivă a vieții cotidiene din regimul comunist.”¹⁰ Această realitate este notată amănunțit de poetă, într-un „program poetic necrușător cu sine”: „*trebuie notat totul, spunea / manșeta mea roasă de viață. / La întretăierea acestei lumi / cu imaginea sa despre sine / am privit realitatea în față*”(Pumaho) Nu ai cum să fugi din fața acestei violențe ce se poate regăsi peste tot: „*realitatea ne-a pătruns și azi pe sub ușa.*”

Această spaimă a poetei ne trimite analogic către un alt poet de factură expresionistă¹¹, Ion Mureșan, care traduce sentimentul de spaimă într-o poetică a disperării. Poezia este o pătrundere în ființa lucrurilor cu luciditate, o îmbolnăvire de singurătate, nelinști și frică: „*Toată viața am adunat cârpe să-mi fac o sperietoare / îmi amintesc zilele în care ascuns sub îmi desăvârșeam / lucrarea / grămada de pantofi vechi pe care îmi rezemam capul uneori / când adormeam / iar acum când e gata noapte de noapte sting lumina / și numai / bănuind-o acolo / încep să urlu de spaimă.*”¹²

⁹ Poezia românească-antologie de texte comentate și aprecieri critice, coord. Cezar Boghici, Gabriela Dinu, Florin Șindrilăru, colecția Compact, Editura Paralela 45, Pitești, 2006, p. 479.

¹⁰ Idem, p. 480

¹¹ Mircea Cărtărescu, subliniind faptul că linia de despărțire între modernism și postmodernism este mai flexibilă decât pare, stabilește mai multe direcții ale poeziei anilor 80: poezia „subiectivității angajate”, „poezia minimalistă”, dar și direcția „neoexpresionistă”, printre reprezentanții căreia se numără Emil Hurezeanu, Ion Mureșan, Marta Petreu, Nichita Danilov și, „lunedista” Mariana Marin.

¹² Sentimentul spaimii, plastic radiografiat în „Poemul despre poezie”(ars poetica dealtfel), pune în corespondență poezia lui Ion Mureșan cu cea a Marianei Marin. Mai ales lamentația malițioasă a lui Mureșan se regăsește în lirica autoarei. Dealtfel Mariana Marin îi dedică acestuia un poem: „*Apel în sala de disecție*” în

Regimul dictatorial pervertește sentimentele și omul. Frica de a fi persecutat îl transformă în sclav, iar când se află printre semenii lui mai slabi, omul dă dovadă de cruzime, fiind în același timp laș și sadic, un sclav cu apucături de stăpânitor. Aceasta este una dintre perspectivele creatorului sub dictatură, creionat de criticii antologiei citate, care explică iubirea tragică, dostoevskiană, exprimată de poetă. Destinul celor doi, implacabil, pare a fi de a se iubi unul pe celălalt, dar și de a se chinui. Astfel, plimbările „*prin cartierele vechi*” nu mai sunt cadre ale unor mărturisiri romantice, ci cadre ale manifestării sadismului. Sfârșitul radical sugerat de poetă dovedește această transformare: „*praf și pulbere, // praf...*” Viitorul nu există pentru ei. Cu toate acestea Mariana Marin dovedește finețea unei inteligențe afective în poemul de dragoste din prima secvență a volumului, *Anul acesta cireșele*: „*Nu-i mai cer acestei lumi decât liniștea. / O fărâmă de cer. / Ceva care să ne facă mai buni, / să ne redea curajul / din toate romanele adolescenților miopi / și anul acesta cireșele. // Nu-i mai cer acestei lumi / decât dreptul de-a fi eu însămi / și de a ști că și aproapele poate fi la fel.*”

Mariana Marin reușește să creeze astfel în volumul „*Aripa secretă*” alt gen de tensiune, dar păstrează în cele din urmă „*corporalitatea*” poemului. Volumul reprezintă un reflex al autoreferențialității, iar poetica anticalofilă pune stăpânire pe discurs. Căutarea adevărului creează un circuit al mitizării și demitizării. Identificarea cu Anne Frank se produce la nivelul biografiei creatorului, și nu a vieții poemului. Discursul își găsește subterfugiu în efectele derivative ale retorismului. De aceea Mariana Marin convinge cel mai puțin. Altfel spus realizează un pact al propriului său război, neputând a fi în același timp și trăire și reflexie.

Kitty este pentru Anne Frank ceea ce Anne este pentru Mariana Marin. Diferența constă în primul rând în faptul că Kitty este o abstracție, un personaj imaginar, inventat, în timp ce Anne era fetița olandeză de treisprezece ani care, dacă ar fi supraviețuit războiului ar fi ajuns probabil o mare scriitoare. În multe poeme ale acestui volum, autoarea își transpune eul liric prin masca personajului ales. Iremediabil se stârnește curiozitatea cititorului pentru universul „personajului” creat. Dacă ținem seama de ideea subliniată de Canetti, cum că masca este „ceva ce nu se transformă, e inconfundabilă și de durată”¹³, înțelegem că asumarea ei are efect terapeutic, eliberând actul creator de o anume tensiune și suferință, prezente constant în alte volume. Autoarea pendulează sensibil de la cineva către altcineva în poemele în care se transpune în masca personajului ales. „Efectul măștii este în primul rând exterior. Ea dă naștere unei figuri”¹⁴ afirmă Canetti, vorbind despre contururile măștii. Intertextul va suda în poeme legătura dintre autoare și modelul ales. Amândouă, trăind în perioade diferite trăiesc într-o lume a claustrării.

În jurnalul¹⁵ pe care îl scrie, Anne Frank nota: „*Probabil că te interesează să afli cum e, după părerea mea, să stai ascunsă...Mă simt mai degrabă ca într-o pensiune foarte*

volumul „Un război de o sută de ani”, insistând asupra ideii de refugiu în realitatea poemului, din realitatea hidoasă. Ironia, ca și procedeu de creație se poate identifica și în volumul de poezii „*Aripa secretă*” al autoarei, dar concentrat pe spații mai mici, dominantă fiind atmosfera de împăcare cu lumea. Totodată ironia reprezintă și o particularitate a alegoriei.

¹³ Elias Canetti, *Masele și puterea*, ediția a II-a revizuită, trad. rom. Amelia Pavel, Editura Nemira, București, 2008, p. 509.

¹⁴ Ibidem, p. 508

¹⁵ Jurnalul Annei Frank, 12 iunie-1 august 1944, versiune definitivă, Traducere din neerlandeză și note de Gheorghe Nicolaescu, Editura Humanitas, 2011, p. 24

ciudată, în care îmi petrec vacanța. O concepție destul de bizară despre clandestinitate, dar așa stau lucrurile. Anexa este un ascunziș ideal. Chiar dacă este igrasios și înclinat, nu vei găsi în tot Amsterdamul, ba poate chiar în toată Olanda, un ascunziș mai confortabil amenajat... Aproape fără excepție, n-am notat până acum în jurnalul meu decât gânduri; de povești drăguțe, pe care să le pot citi și altora, încă n-am avut timp. Dar voi încerca în viitor să nu mai fiu sentimentală, sau să fiu mai puțin, și să fiu mai fidelă realității.” Anna se adresează jurnalului Kitty.

Omul își caută propria identitate prin modelul cultural pe care și-l alege. În poemul Marianeii Marin, cele două identități –autoarea și Anne- converg, se suprapun într-o suită alegorică: „Ce ușor îmi vin cuvintele, Anne, / când scriu despre tine, / despre jurnalul tău numit Kitty, despre sora ta Margot, / Ce chin erau până acum! / Totul e să ai un sentiment, / o cauză dreaptă și să vrei să trăiești. / Poemul își înfige atunci rădăcinile în pământ, / desparte cu nuielușa de alun / ceea ce e de ceea ce suntem / și-apoi le adună. / Poemul e o ființă democrată. / o ființă morală. / Lui îi crește capul / chiar și sub cizmele în marș.” (Rădăcini) Lectura interpretativă a poemului deschide problematica textului dincolo de cauzalitatea locală (sensul local-regimul comunist, totalitar) spre un sens global coonstând în opoziția libertate/claustrare, determinată de contextul social-istoric (cel al războiului, de exemplu).

Poemul debutează cu un monolog adresativ, marcat de prezența adverbului ce implică ideea de superlativ: „Ce ușor îmi vin cuvintele, Anne, / când scriu despre tine.” Este sugerată legătura strânsă a poetei cu personajul în spatele căruia se refugiază și care o inspiră. Curiozitatea cititorului crește pentru că Mariana Marin a ales o singură dată să-și creeze un personaj constant, pe parcursul unui întreg volum de poezii la care s[ă] se raporteze în variate forme.. Gombrowicz atrage atenția asupra efectelor măștii, dar este conștient că societatea însăși se face răspunzătoare de configurarea unui climat în care forma sau masca corespunzătoare unui individ este inevitabilă. „În realitate, problema se prezintă în felul următor: ființa umană nu se exprimă în mod nemijlocit și conform cu natura sa, ci întotdeauna într-o anumită formă, iar forma aceea, stilul, felul de a fi nu pornește numai din noi, ci ne este impus din afară...”¹⁶ Astfel, poezia Marianeii Marin, dintr-o dată nu mai comunică totul, apelând la teze și metafore, devine demonstrativă. Autoarea chiar își motivează alegerea făcută: „Victimă a obtuzității spirituale care s-a însoțit de atâtea ori în istorie cu moartea, destinul Annei Frank a rămas pentru mine multă vreme un fel de seismograf de tip moral și un semn de întrebare... ce s-ar fi întâmplat dacă Anne Frank ar fi devenit scriitoare, așa cum își dorea? Care ar fi fost temele de care s-ar fi simțit apropiată, ce tip de expresie i-ar fi reflectat gândurile? Ce-ar fi însemnat pentru ea mai târziu experiența celor doi ani petrecuți în aripa secretă a unei clădiri din Amsterdam, departe de nebunia cu chip uman care stăpânea lumea? Departe și totuși în mijlocul ei.”¹⁷ Mariana Marin aparține și ea unei lumi care a reintrat sub „o altă zodie întunecată”.

Această primă secvență a poemului „Rădăcini” este urmată de precizarea acelor „pârghii” sufletești care ajută creatorul de artă să supraviețuiască unui regim concentraționar. Sunt calități morale necesare atât poetei cât și fetei ascunse în aripa secretă a imobilului: „Totul e să ai un sentiment, / o cauză dreaptă și să vrei să trăiești”. Sunt versuri

¹⁶ Witold Gombrowicz, *Ferdynand*, trad. Rom. Ion Petrică Editura Univers, București, 1996, p. 74

¹⁷ Mariana Marin, *Aripa secretă*, Ed. Cartea Românească, București, 1986, p. 19

care reflectă căutarea propriei identități. Funcția socială- mască și identitate – este predominantă în studiile despre măști. Destinul celor două ființe se împletesc prin forța, lupta, voința de a învinge. Identitatea nu poate fi percepută ca o structură preexistentă, ci ca un act dinamic.

Ultima secvență se pliază pe definirea alegorică a poemului- intenție subtilă a unei ars poetica. Mariana Marin alege o suită de personificări, metafore. Poemul e o, „ființă morală”, „o ființă democratică.” Poemul se vrea a fi despodobit de strălucirile exterioare. Sugestivă este și prezența simbolică a nuielușei de alun, obiect magic ce departajează „ceea ce e” de „ceea ce suntem”. Se întărește ideea căutării propriei identități. Mesajul poetei vizând rezistența poeziei se contopește în final cu toposul unei Olande supuse războiului: „cizmele-n marș” (sugestia- metaforic redată- a ocupației țării). Astfel, în căutarea identității, poeta joacă un rol alternativ, se regăsește, apoi își reia masca, se exprimă alegoric în raport cu rolul poeziei și al creatorului de artă. Acest traiect al autoarei poate fi urmărit secvențial într-o hartă simbolică ce înregistrează progresiv ipostazele sale existențiale.

Rămânând tot în sfera definirii poeziei și a condiției poetului, putem releva contrastiv intențiile poematice a optzeciștilor, relevând existențialismul Marianei Marin. Astfel la Bogdan Ghiu textul face parte din poem: „*Mă apăr de ceea ce / mă înconjoară / și scriu un poem debil / pe care îl părăsesc.*” (Poem) sau „*Scriu un poem cu latura de 1 metru / de pe care să mă arunc*” (Poem). La Mariana Marin textul este o formă a realității, poemele se scriu în afara ei, iar lumea de care se ferește se creionează pe foaie: „*Să sucești gâtul poemului / când afli că el se scrie și în afara ta? / Chinuitoare revoltă și fără obiect. / Nu-ți fie teamă; / există oricând cineva / (o gură lipicioasă) / care să-ți șoptească adevărul zilei de mâine / și istoriei diinapoi.*” (Elegie) Poezia Marianei Marin își păstrează actualitatea, dovadă fiind prezența interpretării operei sale în reviste, studii literare.

Bibliografie

- Bidu- Vrânceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2005.
- Boldea, Iulian, *Scriitori români contemporani*, Tîrgu-Mureș, Ed. Ardealul, 2002.
- Canetti, Elias, *Masele și puterea*, ediția a doua revizuită, trad. Rom. Amelia Pavel, Editura Nemira, București, 2008.
- Cistelecan, Alexandru, *poezie și livresc*, Ed. Cartea Românească, București, 1987.
- Elsen, E. , Albert, *Temele artei- o introducere în istoria și aprecierea artei*, trad. Toescu Crișan, Ed. Meridiane, București, 1983.
- Felea, Victor, *Aspecte ale poeziei de azi(***)*, Cluj- Napoca, Ed. Dacia, 1984.
- Frank, Anne, *Jurnalul*, 12 iunie-1 august 1944, versiune definitivă, Trad. Din neerlandeză și note de Gheorghe Nicolaescu, Ed. Humanitas, 2011.
- Fontanier, Pierre, *Figurile limbajului*, Traducere, prefată și note de Antonia Constantinescu, , Editura Univers, București, 1977.
- Gombrowicz, Witold, *Ferdynand*, trad. Rom. Ion Petrică, Ed. Univers, București, 1996.
- Grigurcu, Gheorghe, *Existența poeziei*, Ed. Cartea Românească, București, 1986.
- Lefter, Ion Bogdan, *Filo- feminism. În: Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale.*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000.

Manolescu, Nicolae, *Despre poezie*, Ed. Cartea Românească, București, 1987.

Marin, Mariana, *Un război de o sută de ani(utopia și alte poeme de dragoste)*, Ed. Albatros, București, 1981.

Marin, Mariana, *Aripa secretă*, Ed. Cartea Românească, 1986.

Perian, Gheorghe, *Literatura în schimbare*, Ed. Limes, Cluj- Napoca.

Pop, Ion, *Jocul poeziei*, Ed. Cartea Românească, București, 1985.